

דוד וגולית

הרב איתמר אלדר (שיעור מס' 60)

1. דוד בן איש אפרתי הזה - אמר הזה לפי שזכרו למעלה שהיה מנגן לפני שאול וזכרו הנה לספר ענינו היאך בא להלחם עם הפלשתי כי לא היה תמיד עם שאול אלא הולך ושב לא היה נוטש הצאן מכל וכל ולא היה בזאת המלחמה כי שלשת בני ישי היו שם במלחמה ודי הוא להם מבית ישי שהיו לו שמנה בנים אם השלשת היו במלחמה וישי עצמו לא היה במלחמה לפי שהיה זקן בא באנשים והיתה סבה לבא דוד במלחמה ששלחו אביו לאחיו לפקדם ולדעת ענינם ושלח להם מה ששלח ולפיכך היה כל הספור הזה הנה (רד"ק יז, יב)

2. בן מי זה הנער אבנר - רבים יתמהו איך יתכן שלא ידע שאול בן מי הוא וכבר ספר במה שקדם שכבר שלח שאול מלאכים אל ישי שישב דוד עמו, וידמה כי המלך לרוב עסקיו ולרוב הבאים לפניו לא יוכל להכיר כל אחד מהם בפרט (רלב"ג יז, נה)

3. בן מי זה הנער - וכי לא היה מכירו, והלא כתיב (לעיל טז כא): ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כליו, אלא ראהו מתנהג בטכסיסי מלכות, אמר שאול: אם בא ממשפחת פרץ, מלך יהיה, שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, ואם ממשפחת זרח בא, חשוב יהיה. אמר לו דואג: עד שאתה שואל אם בא ממשפחה שיהא הוא הגון למלכות אם לאו, שאל אם ראוי לבא בקהל אם לאו, שהרי מרות המואביה בא. אמר לו אבנר: שנינו עמוני ולא עמוניתי. אמר לו דואג: אם כן ממזר ולא ממזרת. אמר לו: כאן נאמר (דברים כג ה): על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, ואין דרך אשה בכך. אמר לו: היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים. נשתתק אבנר, אמר לו שאול: (נו) שאל אתה בן מי זה העלם - למעלה כתיב 'הנער', וכאן כתוב 'העלם', אמר לו: הלכה זו נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש, כדאיתא ביבמות (עו ב) (רש"י יז, נה)

4. איפשר אתמול הוא שולח אל ישי אבי דוד, ואומר לו 'יעמוד נא דוד לפני' (ש"א טז, כב), והוא בא 'ועמוד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים' (כ"א), ועכשיו שואל עליו: בן מי זה הנער? אתמהה. אלא אמר לו לאבנר צר ולמד מאיזה משפחה הוא... כך הוא מפורש במדרש ובמסכת יבמות. אבל על יישוב המקרא בלא מדרשו איני יכול לעמוד, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו (ר' יוסף קרא, נה)

5. יש לומר: אע"פ שהיה מנגן לפניו לא הכירו, כדכתיב 'ודוד הולך ושב מעל שאול לרעות צאן אביו בית לחם' (לעיל טו). גם יש לומר: מפני שהיתה שורה עליו רוח רעה, לא היתה זכירה יפה לו (ר' ישעיה מטראני, שם)

6. כבר רז"ל עמדו על הסתירה שבין פסקה זו למסופר טז 14 ואילך ותרצו בדרך דרש. גם מפרשינו התלבטו בסתירה והתאמצו לישיבה באפנים שונים, ונזכיר רק את תרצו של הר"י: שאול לא הכיר את דוד מפני שהיתה שורה עליו רוח רעה ולא היתה זכירה יפה לו. אך למה לא זכר אותו גם אבנר? והנכון כמו שבררנו בפתיחה לפרק זה ובפתיחה לטז יד, שיש כאן מסורת אחרת על ביאתו של דוד אל שאול, וגם שבעים נ"ב חסרה פסקה זו והפסקה הבאה עד יח 6 (מ.צ סגל, שם)

7. יוסף ודוד, האחים הקטנים הנדחים והנרדפים על ידי אחיהם, הם שיעלו, בסופו של דבר, מעלה מעלה. אם בספר בראשית מוצגת איפוא עלייתו של יוסף הדחוי והצעיר, המסמל את ההגמוניה לעתיד לבוא של בית יוסף בממלכת אפרים, הרי הסיפור המקביל על דוד מבקש להציג את עלייתו המטאורית של דוד, שממנו יקום הבית אשר ישלוט על יהודה ועל ישראל גם יחד (זקוביץ, דוד עמ' 97).

8. **ויאספו** פלשתים את מחניהם **למלחמה**... **ויחנו**...

ושאול ואיש ישראל **נאספו**... **ויחנו**... ויערכו **מלחמה** לקראת פלשתים (יז, א-ג).

9. **אם** יוכל להלחם אתי **והפני** **והיינו לך לעבדים**
ואם אני אוכל לו **והפיתיו** **והייתם לנו לעבדים - ועבדתם אתנו:**

10. **וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתים האלה ויחתו ויראו מאד:**
וידבר כדברים האלה... וישמע דוד: וכל איש ישראל בראותם את האיש וינסו מפניו וייראו מאד